

Число 45 (595) Рік вид. XIII. 21 листопаду 1937 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 21 листопаду 1937 року

Тринадцятого цього листопаду розніс телеграф світами сенсаційну вістку з Києва, що там заарештовано голову совіту народних комісарів України Бондаренка. Заарештованого «міністра-президента» під посиленою вартою вивезено до Москви, на Луб'янку.

Власне на тлі того, що діється в совітах, звістка ця не повинна бути здивувати нікого, ані притягти до себе більшої уваги. Адже, після трагічного кінця найвидатніших представників старої більшевицької гвардії, після недавнього розстрілу маршала Тухачевського і червоних генералів, саме тепер, в той час, коли заарештовано Юрієва, Давтяна і низку совітських послів та військових агентів закордоном, — ніхто в московському царстві і на захоплених ним землях, яке б високе становище він не займав, не може бути гарантований від наглого кінця свого життя.

А проте світова преса вважає цю звістку за сенсаційну, повідомляє, що вона викликала на Україні глибоке вражіння, розцінює її, як ознаку високої міри напруження політичних відносин на Україні.

І справді — не дурно. Заарештованого бо допіру голову совітському Україні призначено на цю посаду після трагічної смерті Любченка лише тридцятого минулого серпня. Належить він до наймолодшої генерації українських комуністів, якій повинні бути чужі «буржуазно-націоналістичні пережитки», виховався він за безпосередніми рецептами Москви і сформував-

ся під її потужним впливом. На нього, як на мужа довір'я, покла-ла окупаційна влада спеціальне завдання — геть викорінити ук-раїнську націоналістичну опозицію.

Мав він «з корінням вирвати» український сепаратизм, і через два місяці його арештовано, бо він уже виявив сам до нього на-хил.

Ота національна опозиція на Україні виростас вірост із землі і непереможно захоплює все і всіх — старих і молодих, аж до ніби на всі сита пересіяних і тричі випробованих комуністів.

На кого-ж тепер Москві покластися? Українці од старого до малого, — не виключаючи ані давніх більшевиків, як Скрипник, ані перехрещених на московську віру українських ес-ерів, як Любченко, ані вихованців сучасного окупаційного режиму, як Оце Бондаренко, — всі українці показують себе неневніми. Хіба лише на чужинців? Свіжий досвід з москалем Постищевим, якого теж довелося забрати з Києва, показав, що і з тим не завжди щастить. А проте іншого виходу для окупаційної влади не зали-шається. І з цього погляду характерним являється той факт, що в Києві на святі двадцятіліття «жовтневої» революції на урядовій трибуні поруч із секретарем КП(б)У поляком Косіором, головою ВУЦК, «останнім з могикан», українцем з походженням Петровським, місце голови совнаркому України займав... Ізраїль Мойсеєвич Леплевський.

Але могутній процес національного розвитку на Україні вівець повертає всі намагання Москви опанувати поневоленою землею і наперед засуджує дальші спроби в цьому напрямі її наймітів, до якої б нації вони не належали.

* * *

Цілком природне, «Тризуб», орган української політичної еміграції, на своїх сторінках найбільше уваги уділяє життю і діяльності земляків наших з Великої України, громадян УНР. Не можемо ми обминути мовчки і четвертого делегатського з'їзду представників нашої еміграції, об'єднаних Українським Централь-

ним Комітетом у Польщі. В низці дописів нашого постійного кореспондента із Варшави, що з них перший надруковано було у нас в попередньому числі, знайде читач докладний перебіг нарад з'їзду та прочитає про його ухвали.

Спиняємося ми на цій визначній події з життя наших людей закордоном не лише тому, що в Польщі, куди в листопаді 1920 року примушена була перейти головна маса нашої армії і значна кількість нашого громадянства, скучилася, природне, найбільша частина української політичної еміграції з по-над Дніпра.

І не лише тому, що земляки наші, які користуються гостиністю польською, знаходяться там найближче до рідної землі, з якою зв'язані всі наші думки, і тому найсильніше з усіх нас одчують усе те, що діється на поневоленій отчизні, з якої до них все-ж найлегше доходить вітер.

Одмітити вже зараз з'їзд і ті резолюції політичного характеру, що їх уже надруковано в «Тризубі», конче треба й тому, що за наших часів, коли ворог усіх способів, аж до найогидніших, береться, щоб розсварити між собою українську еміграцію, внести розклад в її ряди, підрвати довір'я до її проводу і коли не знищити, то принаймні знесилити її, — за цих часів тяжких резолюцій ті набувають загальної ваги. Свідчать бо вони не лише про політичну достиглість нашої еміграції, що перебуває в Польщі, не лише про її організовану силу, яка переборює всі спроби зсередини її розсадити, але й являються разом з тим політичним програмом діяльності надалі, коло якого можуть об'єднатися всі здорові, живі, патріотично-настроєні й активні елементи українські закордоном.

Розкидані по ріжких державах, але об'єднані вірністю старим пропором УНР, згуртовані навколо її уряду, — всі ми живемо однією ідеєю: визволенням рідної землі й одновленням її державности.

М И Х А Й Л О К О Р Ч И Н С К И Й

(С п о г а д)

Хто був у Петербурзі перед революцією 1917 року, той не міг не знати Михайла Агатоновича Корчинського, бо він брав діяльну участь в житті цілої тамтешньої української колонії. Він був членом Клубу, членом партії с.-ф., виступав з рефератами, цікавився життям молодшої генерації. Його щира вдача і прекрасні промови спровокували глибоке враження на нас, молодше покоління студентів, хоч ми не завжди поділяли його помірковані погляди соціальні, але глибоко поважали за той національний український радикалізм, яким завжди він був повний. Навіть по скінченні правничого факультету Петербурзького університету (здастесь, 1911 року), будучи вже помішником присяжного адвоката і дбаючи про утримання родини, знаходив він час і для роботи громадської, і навіть для того, щоб допомагати іншим клопотами і рекомендаціями.

Не знаю коли точно, але познайомився я з Михайлom Агатоновичем в Українському Клубі, і хоч я був молодшим студентом і не його школи, але він що-разу, як ми зустрічалися, завжди дуже привітно знаходив про що зо мною балакати. Довелося більше мені познайомитися з Михайлom Агатоновичем на самім початку 1914 року, коли треба було мені шукати посаду, і він порекомендував мене, як молодого економиста, директорові Акційного Т-ва Петербурзьких механічних фабрик, баронові М. І. Краузе, з яким, як адвокат, був у ділових зносинах. Ця обставина до почуття поваги, яку я з самого початку знайомства почував до старшого і такого близкучого товариша, додала ще й почуття вдячності, яке я завжди заховував.

До самої революції ми досить рідко бачилися з М. А. Він був зайнятий службою, українською роботою в колі старших українських громадян, я також службою і українською роботою в молодших українських колах. Але коли вибухла революція 1917 року в Петербурзі, буквально на другий ден її, коли ще всюди стріляли, М. А., невідомо як дізвавшися, з'явився на історичне засідання президії Студентського Українського Содозу Петербурга і взяв у ньому участь для обмірковання ситуації. Були на цьому засіданні М. А., Є. Неронович, О. Ковалевський, я і, коли не помилюсь, М. Лисий, М. Кушнір і мабуть М. Чечель (секретар Центральної Ради). Можливо був також і П. К. Пилипчук. Пригадую, що всі зійшлися на тому, що треба негайно заснувати свій революційний Український Комітет, щоб направити українську масу не на всеросійську роботу, а на виборення українських прав і осягнення наших українських ідеалів, які у молоді тоді вже ясно викристалізувалися, як цілком самостійницькі.

Дуже переконуюче вказав це в своїй промові М. А., який був с.-ф. партійно і самостійником по темпераменту.

На перших початках революції зустрічалися ми мало з М. А., бо працювали в ріжних галузях, та були у нас і службові ще обов'язки.

Згадав мене М. А. тоді, як був він запрошений О. Лотоцьким до Галичини на повітового комісара. Хотів він, щоб я обняв теж якусь посаду в тодішнім управлінні Галичини, що було довірено українцям, але я одмовлявся, бо сумнівався, чи зможу бути там корисним, а до того-ж була цікава робота українська і в Петербурзі.

В час боротьби за незалежність в 1918-1919 р. р. зустрічалися ми кілька разів з М. А., але дуже коротко. Лише в Кам'янці на кінці 1919 р. і на початку 1920 року довелося нам бачитися частіше, він з родиною жив тоді в банку, я кілька разів провідував його і ми розмовляли на біжучі теми та згадували Петербург.

Між іншим, М. А. був тоді свідком одної операції таємного характеру, яку доручило нам з п. Д. тоді вище начальство. Справа полягала в тому що ми з п. Д. мусіли непомітно вивезти з банку досить велику суму грошей (5 чи 10 міл. карбованців) і приховати на деякий час. М. А. дуже хвилювався за нас і ве прохав, щоб ми були обережними. Коли він потім дізнався, що все обійшлося добре, то був дуже радий.

За часів боротьби всі були об'єднані одною роботою, але бачитися часто було неможливо, бо кожен працював на своїй ділянці, ото-ж знову ми побачилися лише в липні 1920 року при відступі до Галичини. Ідучи на авті до Станиславова, побачив я, не доїзджаючи може кілометрів 6 до цього міста, спочатку валку підвід, а потім групу пішіх людей, між якими пізнав наших евакуваних, а між ними і М. А. Він бадьоро йшов піхотою, очевидно злізши з селянської труської підводи, щоб розімнятися. Я зупинив авто і запропонував М. А. їхати зо мною, але він одмовився, показавши рукою назад, де їхали підводи, — мовляв, підводи у мене є, дякую. Це було наше останнє побачення, бо доля розкидала нас в ріжні боки.

Так в моїй пам'яті через довгих 17 років і лишився М. А. на шляху до визволення: високий, смутний, але бойовий і непохитний в своїй вірі і в своїх ділах на користь української незалежності і державності, яким був відданий чутливим серцем і глибоким розумом.

Хай Галицька Земля, якій він теж чимало прислужився, буде йому пером, а його визначна робота для визволення України від рабства матеріального і духовного — нерушимим пам'ятником на довгі, довгі роки.

I. Коценко

МАРІ - ФЕРНАНД ШОДЕН

(17. XI. 1871 — 20. VII. 1937)

20 липня 1937 року помер в своєму маєтку в Сент-Аман-Талланд біля Клермон-Ферана Марі-Фернанд Шоден, адміністратор знаного тижневика «Les Nouvelles Littéraires», підполковник артилерії, кавалер Почесного Легіону, кавалер Військового Хреста, скарбник «Cercle d'Etudes Ukrainiennes».

Марі - Фернанд Шоден

Покійний народився 17 листопаду 1871 року в старій французькій родині, в якій жили глибоко-давні шляхетські традиції. Вихований в середовищі, що зберегло пам'ять про блиск і славу Франції, молодий Шоден одночасно був підготований і до боротьби за існування. Впертий, з незламною волею, але з надзвичайним тактом і витримкою, пробиває він собі життєвий шлях, зазнаючи і успіхів, і біди. Велика війна втягає його й кидає спочатку в дуже небезпечні ситуації, і під Верденом нагороджено його орденом Почесного Легіона і Військовим Хрестом. По війні, в складі військової місії, послано його до Польщі, де вперше близько він стикається з українською проблемою. Вернувшись звідти, розпочинає він знову зруйноване війною своє життя. Засновує «Les Nouvelles Littéraires», приймає участь у багатьох журналах та часописах, входить в численні т-ва та організації.

І коли організовано було французьке Т-во Українознавства, він стає його фундатором і скарбником, а покійна дочка його Жакелін Шоден — заступником генерального секретаря.

Симпатії цієї родини до України і до її визвольних змагань, особливо у Фернанда Шодена, були одверті й ширі, а разом з тим і тверді. Своїм впливом, своїми зв'язками й своїм ставленням Фернанд Шоден заслужив собі повагу й признання серед української колонії Парижа, а своєю чинністю поставив себе в гурт тих чужинців-симпатиків, яких Україна обов'язана згадати вдячним, тихим словом.

Вістка про смерть Фернанда Шодена вразила сильно всіх, хто особисто мав приємність бути знайомим з покійним, хто одчув на собі те, що зветься шармом і що так притягало людей до нього.

Нехай ці рядки будуть покійному замісцем квітів на його могилу в Оверні, в серці Франції,— яку він так любив.

М. Ковальський

ІТАЛІЯ СВЯТКУЄ 15-ту РІЧНИЦЮ ФАШИСТІВСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

(*Од власного кореспондента*)

I

Цьогорічне святкування річниці фашистівської революції в Італії носило особливо урочистий характер. Сталося це не лише тому, що число 15 можна уважати за ювілейне, і не тому, що фашистівський режим уже цілком опанував життям італійської нації. Причина полягає правдоподібно в тому, що власне тепер Італія, завдяки фашизму, може похвалитися великими здобутками на міжнародній арені, може врешті назвати себе одною з найбільших світових потуг. Під знаком осягненя італійської нації під проводом фашистівської партії і її вождя Беніто Мусоліні, головно в міжнародній ділянці, і пройшли всі цьогорічні урочистості. Італійська Імперія, союз з спорідненою ідеологічно Німеччиною, боротьба національної Іспанії, боротьба проти большевизму, економично-соціальні осягнення фашистівського режиму — ось найважливіші моменти свята італійського фашизму.

28-го жовтня 1922 року не є датою повстання фашистівського руху, лише його кульмінаційного пункту, так зв. «маршу на Рим», себ-то доконання національної італійської революції. Ідеологічних початків цього руху треба шукати в діяльності Беніто Мусоліні, як редактора-видавця газети «Попольо д'Іта-

лія», ще перед і безпосереднє по закінченні світової війни. Формально початок фашистівського руху датується 23 березня 1919 року, коли повстала перша фашистівська організація в Італії. Завданням новоповсталого руху була боротьба проти комунізму, що саме тоді залив Італію своєю руйнуючою пропагандою, та відновлення і розвиток національного італійського духу. Зрозуміло, що цей рух був скерований і проти тодішніх ліберально-демократичних правителів Італії, які, просякнені ідеями космополітизму й підпорядковані егоїстичним інтересам капіталу, не могли ставити належного опору проти небезпеки московсько-інтернаціонального комунізму.

Як бачимо, від повстання першої фашистівської організації до рішаючого «маршу на Рим» пройшло три з половиною роки. За цей час невинної боротьби, протягом якої багато фашистів загинуло славною смертю від куль московсько-большевицьких агентів, фашистівський рух настільки зміцнився і розширився, що мав можливість сягнути по владу в державі, щоб забезпечити цю останню від крівавого комуністичного перевороту.

15 років тому, 28 жовтня 1922 року, організації «чорних сорочок» з усіх закутків Італії розпочали славний «марш на Рим», з метою домагатися передачі державного проводу в руки їх вождя, Беніто Мусоліні. Вже тоді фашисти розпоряджали такою силою, що влада уважала безнадійною річчу ставлення поважного опору. І тому ціла ця визначна подія обійшлася без більших збройних сутичок та щасливо закінчилася покликанням Мусоліні на пост міністра-президента.

Прихід до влади вождя молодого фашистівського руху було зустрінуто стримано, а то й вороже та скептично не тільки чужеземною політичною опінією, але й рештками прихильників старих політичних метод в Італії. Фальшиві пророки віщували швидкий крах «фашистівського експерименту». Комуністично-анархистичні елементи змобілізували цілий свій підземний апарат для поборювання фашизму, не зуиняючися перед організуванням цілого ряду атентатів на життя провідника нової Італії. Надаремно. Стережено не тільки Провідінням, але й чулою опікою відданого оточення, Мусоліні не досягли ворожі бомби й кулі, але тільки ще більше зміцнили його легендарну популярність в масах італійського народу, створюючи довкола нього ореол геройства і неустрасимості. Зрештою ці злочинні атентати припинилися від 10 років, що можна уважати ознакою консолідації фашистівського режиму та створення довкола особи Мусоліні атмосфери такої пошані в народі, серед якої жадна злочинна рука не може до нього наблизитися.

Коли говорити «фашизм», то можна з такою ж точністю що-до означення цього руху в Італії сказати «мусолінізм». І дійсно, рух цей видав багато видатних мужів, але його ідеологом, творцем і невтомним керовником є особа Дуче (вождь, провідник, що відповідає мімецькому «фюрер»).

По приході до влади Мусоліні показав, що є не тільки бліскучим публіцистом, прекрасним промовцем і пророчим пропагатором нової ідеології, але й геніальним державним мужем та талановитим організатором, що виростає на міру творця нових політичних епох. Його невиспуча енергія й колосальна працездатність дозволили йому не тільки керувати на раз кількома міністерствами, себ-то бути безпосереднім керовником закордонної політики, війська, корпоративної перебудови господарського життя і т. д. (фактично не має жадної ділянки державного життя, куди б не сягала тверда рука Дуче), але також своїм особистим життю давати приклад і заохочення своїй країні. І так, треба розвинути італійське летунство,— Дуче вчиться на пілота, особисто дуже часто керує літаком і займається виравами кидання бомб. Треба прищепити молоді замілування спортами, — Мусоліні їздить кінно, пливає, займається мотоциклізмом і лещетарством. Таких прикладів можна навести безліч, включно до його зразкового родинного життя. Під час етіопської війни, Дуче не міг, натурально, покинути державні справи і вдатися на фронт. Але його зять, теперішній міністр закордонних справ, граф Чіано і два старших сини б'ються в рядах італійського летунства, так само як тепер один із синів прилучився до італійських добровольців, що помагають ген. Франкові знищити московську інтервенцію в Іспанії.

15 років фашистівського режиму пройшли в невпинній праці над піднесенням моці і добробуту Італійської держави. За цей час створено потужну й прекрасно технічно забезпечену армію; побудовано або впорядковано залізниці і асфальтові дороги; побудовано нові порти й збільшено сітку водних шляхів; упорядковано й розширене пошту, телеграф і телефон; великі осягнення здобуто в ділянці електризації краю, водопроводів та уряджень штучного оводнення сухих теренів; надзвичайно розвинуто також будівництво збудуванням цілої низки адміністративних, шкільних і т. л. будинків. Врешті цілком спеціальної уваги заслуговують наступні осягнення фашистівського режиму: осушення болотистих теренів, що дає землю тисячам безземельних селян; розбудова школництва, що має колосальне значіння, бо в передфашистівській Італії мав ще місце анальфабетизм; всебічна опіка над молоддю: її національне, моральне і фізично-спортивне виховання.

Противники фашистівського режиму закидають Мусоліні, що він дбає лише про інтереси капіталу й мілітарного імперіалізму, нехтуючи народнimi італійськими масами. З наведених вище прикладів здобутків фашистівського режиму на економичному, технічному і культурному полі ясно слідує, що всі ці здобутки впливають на збільшення добробуту більшої частини італійського населення. Багато з доконаних робіт не тільки дали працю тисячам безробітніх, але й безпосереднє скеровані для поліпшення стану всього населення. Це торкається, напр., школництва

або осушення болот. Багато також зроблено в ділянці рільництва взагалі, а також і корпоративна система, застосована в підприємствах, принесла безумовно багато користі робітництву.

Але по-за тим треба згадати про цілу низку придбань в ділянці соціального забезпечення бідних класів населення. І так, побудовано цілий шерег санаторій, шпиталів та відпочинкових домів для незаможніх; спеціальною опікою оточено матерів і немовлят, уряджуючи спеціальні положниці інституції та відпочинкові будинки; створено спеціальний фонд пенсій для старих віком робітників та обов'язкове забезпечення від хвороб і т. д.

Не треба ще забувати, що перед приходом до влади фашизму Італія не уявляла собою міцно спаяної національної єдності. Дуже сильно ще були розвинені локальні партікуляризми, а в широких народніх масах, мимо державної єдності, не було ще міцного почуття італійського патріотизму. Лише Мусоліні своїм натхненім словом і чином, нагадуючи італійцям славні часи Римської імперії та вказуючи шлях на майбутнє, шлях великої нації, — створив новий дух націоналістичної Ітлії, пробудив національну гордість та почуття самопошани і гідності.

Один рядовий фашист, з яким розбалакався я в потязі, що віз нас до Риму, сказав мені таке: «Мусоліні навчив нас, хто ми такі, ми, італійці, та до чого маємо стреміти. Тепер ми не боїмося нікого, бо всі ми готові битися до останнього в обороні наших прав».

Своїми чинами Мусоліні придбав собі гарячу, захоплену любов усього італійського народу та його безоглядну віру в правильність свого державного проводу. Він сказав італійцям: «Ми мо всіх труднощів і перешкод, — матимете імперію», — і італійська імперія є сьогодня доконаним фактом. Таких речей народ не забуває. І тому на майбутнє Мусоліні може з більшою певністю числити на вірність і відданість італійців. Тому так сміливо, в імені цілої італійської нації, поставив він вето на спробу большевизації Іспанії, що загрожувало б інтересам Італії. Тому так само сміливо проголосував сьогодня війну московсько-інтернаціональному большевизму взагалі.

В своєму рапорті, зложеному Дуче в 15 річницю фашистівської революції, генеральний секретар фашістівської партії Стараче оголосив, що число членів партії та споріднених з нею організацій осягло кругло 11,4 міліони, себ-то четверту частину всього італійського населення. Але, як зазначив у своїй промові під час свята сам Мусоліні, «революція перетворилася в режим, а режим чим далі, то більше ставав і став одною цілістю з італійським народом».

Пам'ятайте при кожній нагоді, що за долю інвалідів відвічає той, хто післав їх до боротьби, — Українська Нація! Обов'язком цілої Нації — інвалідів відповідно забезпечити.

II

Цей вступ був необхідний, щоб пригадати читачам головні етапи фашистівського руху й зробити зрозумілішими самі ювілейні урочистості, на яких присутнім був автор цих рядків у характері кореспондента «Тризуба».

Святочний настрій оточення відчувався відразу по переїзді італійського кордону напередодні свята. Урочистий й радісно-поважний вигляд мали подорожні в переповненому потязі, що лєтів залиним сонцем побережжям Середземного моря; весело й гостинно виглядали чепурні прикрашені прапорами залізничі двірці; надзвичайний рух панував по шосейних дорогах, з рясними автоколонами, в яких їхали «шефи» локальних фашистівських організацій складати рапорт своєму Дуче.

Те саме святочне враження по приїзді до Риму. Величній двірець дуже ефектово прибрано в перемішку італійськими і німецькими прапорами; ці останні з великими гакенкрейцерами посередині. Всі будинки в місті утопають в морі прапорів, серед яких часто зустрічаються те-ж і німецькі. Вулиці запружені святочним натовпом і скрізь впадають до очей блискучі уніформи. Увечері, того дня так само, як і протягом кількох наступних днів, всі державні і багато приватних будинків гарно й оритінально ілюміновано.

Що найбільше вражає з першого погляду,— це німецькі прапори по всьому місті і багато осіб у німецькій націонал-соціалістичній уніформі. Робить це враження якогось не лише італійського, але італійсько-німецького свята.

Зрештою і самі святкування розпочалися властиво ще 27 жовтня урочистим прийняттям німецької делегації, на чолі з заступником Фюрера, Рудольфом Гессе. Є це відповідь фашистівської Італії на захоплене прийняття, яким зустріла місяць тому Німеччина вождя фашизму.

Від австрійсько-італійського кордону була німецька делегація об'єктом безупинних овацій. В Римі її зустріли на двірці численні італійські достойники з міністром справ закордонних графом Чіано на чолі. На великий площі перед двірцем захоплений багатотисячний натовп влаштував німецьким гостям бурхливу овацію, яка не вгавала на протязі цілого переїзду до готелю. Німецьких делегатів вітали окликами «гайль Гітлер». По приїзді до готелю, на бурхливі домагання натовпу, Гессе мусів кільки разів показатися на балконі в супроводі генерального секретаря фашистівської партії Стараче.

Ті самі спонтанічні овації повторилися і під час візити Гессе того-ж дня в будинку фашистівської централі,—де він дістав високе відзначення: почесний кінджал фашистівської міліції,—та під час урочистого покладення вінця на могилу італійського Незнанного Вояка від німецької націонал-соціалістичної партії. Але кульмінаційного пункту осягли маніфестації симпатії на адресу

Німеччини та її вождя Адольфа Гітлера під час візиту у Мусоліні, на якій Гессе представив членів німецької делегації. Многотисячний натовп вщерть заповнив велику площа Венеції перед палацом Дуче і безпереривними окликами «Дуче» і «Гітлер» домагався появи Мусоліні і Гессе. Ці останні аж чотири рази задовольняли своїх приклонників. Коли на малому, тепер уже історичному балконі, з'являються вони вперше — це просто деліріум! Всі руки підносяться до гори, з тисяч грудей виривається повторюване ритмично «Ду-че, Ду-че», потім «Гітлер» і «Гессе», далі бурхливі оплески, шапки летять у повітр'я...

Дивне вражіння охоплює, коли знаходишся посеред розентузіазмованого натовпу. Почуваєш, як загальне захоплення передається тобі, як ніби мимоволі рука теж тягнеться до гори на знак привіту, не тільки італійсько-фашистівського, а нині вже майже скрізь прийнятого національного привіту.

* * *

Здавалося, що тої ночі, з 27-го на 28-ме жовтня, місто зорсім не спало. Невпинний рух під вікнами готелю, не давав заснути майже до ранку. Проте від 6-ої години приїжжі й місцеві італійці вже тягнулися безконечними шерегами на форум Мусоліні. Там відбулася найбільша урочистість цілого свята, так званий «великий рапорт» ста тисяч політичних провідників («шефів») фашистівської партії.

Прекрасна погода ніби сприяє успіхові свята. Бліскучі проміння полудневого сонця заливають своїм сяйвом вулиці старого Риму.

Від 8-ої години чужеземні журналісти починають збиратися перед будинком міністерства народної культури (преси й пропаганди). Швидко потім над'їздять великі й вигідні автокари, на яких величими літерами написано: «чужеземна преса». Ввічливі і зручні впорядчники, урядовці міністерства, дотримують зразкового порядку. Всі вони, як ніби, здається, і цілий Рим, в гарних парадних уніформах, при всіх орденах. І носять вони їх з якоюсь особливою зручністю, гордо й елегантно. Це і не диво, бо ніхто з них не належить до «мізерної класи цивілів»: сьогодня в Італії кожний громадянин, а особливо урядовець, є вояком, військовим в резерві. О 9-ій годині автокари рушають прибраними в пррапори вулицями. Ідемо, дійсно, як на празник. По всіх вулицях марширують в одному напрямкові формациї фашистівської міліції, жовніри, відділи «шефів» з окремих місцевостей, делегації ріжних організацій, молодь, дівчата. Все це з пррапорами, з музикою, з піснями, з радісними усміхненими обличчями. Так можуть виглядати лише віддані борці, що радісно йдуть побачити і послухати свого укоханого вождя...

Під'їжджаємо до місця призначення і повз безчисленні шпалири, проваджені урядовцями міністерства, проходимо на трибуну преси.

Форум Мусоліні уявляє собою цілу величезну дільницю, де міститься Фашистівська Академія Фізичного Виховання та ріж-нородні спортиві урядження й площі. Сама урочистість відбувається на колосальному стадіоні, який, не рахуючи оточуючих його взгірь, може вмістити в собі сто тисяч осіб. Величезну площу, оточену довкола трибунами, щільно виповнили сто тисяч «шефів» у чорних сорочках, розміщені в порядку окремих провінцій Італії. Трибуни зайняли безчисленні делегації. Напроти прикрашеної великим килимом головної трибуни, з якої має говорити Мусоліні, уже по-за стадіоном, підіймається досить велика гора, схил якої також цілком укритий делегаціями фашистівських організацій. Довкола всі окопиці взгір'я, що оточують стадіон, рясно вкриті народом. Над усім цим — море прапорів.

Коли приїжджаємо, місця вже на половину виповнені, але окремі групи все ще надходять з музицою і піснями. Панує зразкова дисципліна і порядок: рухами керує спеціальний впорядчик через мікрофон.

До год. 10 з половиною ціла площа, всі трибуни виповнені; всі зайняли свої місця. Зібрані на площі «шефи» з товариською вільністю, але без найменшого знаку розбештаної фамільяності, викликають імена окремих провідників фашизму і держави, що знаходяться на почесних трибунах. Міністрів Чіано, Альф'єрі й інших зустрічають гучними оплесками.

Трибуна дипломатичного корпусу цілком виповнена. Поява німецької делегації на чолі з Гессе викликає бурхливу овацию. Генеральний секретар партії Стараче проголошує славу німецькому Фюрерові, на що трьохтисячна маса відповідає трикратним «гайль».

Наближається година 11 з половиною, коли має прибути Мусоліні. Оркестири грають на переміну німецький та фашистівський гімни. Починають один за одним греміти гарматні стріли — знак наближення Дуче. «Чорні сорочки» не можуть більше стримати свого нетерпіння і все частіше вибухають призовним криком: «Ду-че, Ду-че». Їм вторують стотисячні маси зібраного довкола народу.

І врешті, по останньому гарматному стрілі, під звуки сурм і при не до описання ептузиястичних овашіях з'являється Дуче. В чорній фашистівській уніформі, як і його боєві товариші, на фоні синього римського неба, енергійна постать його виглядає над-

Чи ви вже зложили свою жертву на українських інвалідів ?
Зложіть її негайно ! Вашої помочі чекають найвірніші сини України

звичайно ефектовно і міцно. Він стоїть на височезній трибуні і піднесеною рукою вітає своїх товаришів і підлеглих.

Хвилина тиші і генеральний секретар Стараче виголошує привіт «вождеві фашистівської Італії й основникові імперії», на що зібрані, як один чоловік, відповідають фашистівським окликом «а пої» *). Потім — гробова тиша, під час якої Мусоліні вислуховує рапорт про стан фашистівської партії і фашистівських організацій. Після цього знову овації і вренгі головна точка програми — промова Мусоліні, переривана що хвилини ентузіястичними оплесками й криками, що переходят в справжнє деліріум по закінчені промови. Сотні тисяч шапок вимахуються в повітрі, прапори підносяться вгору. Одночасно гремлять стріли і на обрії з'являється пишний ріжнокольоровий феєрверк, а над стадіоном рівними трійками дуже низько пролітають військові літаки. Мусоліні піднесеною рукою прощається з приутніми і під нові овації покидає трибуну і стадіон. Церемонію скінчено. На цьому вичерпано й офіційну програму дня. Лише ввечері для вибраних осіб відбулося велике прийняття, що його відав граф Чіано на честь високих німецьких гостей.

Покидаючи пресову трибуну, вдвівляюся в розпромінені горді обличча італійців. До мене звертається урядовець міністерства й питаеться, чи подобалася мені церемонія. Відповідаю, натурально, позитивно, і то не лише із ввічливості, бо цілком широ був захоплений величавою і могутньою маніфестацією. Додаю кільки слів про особу Дуче. І тут обличча моого співбесідника цілком розквітає і з його уст виривається захоплений, може трохи несекромний у своєму національному егоїзмі, але, як для італійця і фашиста, зрозумілій оклик: «Правда? Що за людина!»

Ще кільки слів про промову Мусоліні. Він пригадав своїм підлеглим головні моменти фашистівської боротьби й осянгень, яких завершенням є відновлення Римської імперії. Перечисливши головні засади фашизму, він перейшов до зовнішньої політики, підкреслюючи приязнь з Німеччиною та кладучи особливий натиск на те, що німецькому народові мусять повернути його африканські колонії.

Та для нас найбільше цікавим являється те місце, де, згадуючи про необхідність заховання миру, Мусоліні сказав, що для забезпечення цього миру «не обхідно усунути комунізм з Європи, а в першу чергу з Іспанії». Україна знаходиться в Європі.

Кінець промови, що викликав бурю оплесків, які довго не вгавали, звучав так: «Товариші, піднесіть знамена в сяйві сонця Риму! Вони є не лише прапорами одної ідеї, світогляду, революції, — вони є прапорами століття, цього століття, століття фашизму».

*) Дослівний переклад «до нас» — Це відповідає німецькому «Гайль».

* * *

На другий день перед полуднем відбулася в присутності німецької делегації урочиста церемонія покладення вінка на могилі Незнаного Вояка в честь поляглих в Іспанії італійських добровольців. 10 тисяч членів фашистівської міліції вишикувалися на площі Венеції. Перед могилою Незнаного Вояка, що знаходиться у стіп величного пам'ятника Віктора Емануеля II, першого короля вільної Італії, зайняли місце ранені в іспанських боях італійські добровольці; далі, безпосереднє біля могили, перебуваючі в Італії ранені національні іспанські старшини, на чолі з їх амбасадором, та рідня 85-ти поляглих італійських добровольців. На величезних транспарантах на площі Венеції вписані назви місцевостей, де брали участь в боях італійські добровольці, та клич національної Іспанії: «Арріба Еспанья!»

Сурми заповідають появу Мусоліні, якого зустрічає овація зібраного народу. Два вояки фашистівської міліції несуть поперед Мусоліні великий вінок. Під час хвиливої тиши, міліціянти віддають пошану, а десятки тисяч правиць підносяться в римського привіті. Оркестра відограє жалібну «молитву міліція», після чого Дуче особисто припинає рідні поляглих добровольців, чоловікам і жінкам, посмертні «медалі мужності», на яких виписані такі слова: «Поляг за ідеал фашистівської батьківщини.»

Ця коротка, але сильна й зворушлива церемонія закінчилася дефілядою фашистівської міліції, після чого ентузіястичний натовп ще довго залишається на площі Венеції та криками «Ду-че, Ду-че» домагається ще появлення Мусоліні. Він з'являється аж тричі на балконі палацу Венеції під бурхливі овації зібраних людей. Сьогодня на ньому сіро-синя уніформа і сталевий шолом, на якому виграють проміння гарячого римського сонця. Так виглядає він, іненаче дійсно якийсь воскреслий римський полко, водець. І це безумовно викликає ще більше захоплення народу - що сьогодняшня Італія святкує поворот до старих славних традицій Римської імперії.

* * *

Того самого дня пополудні відбулося посвячення нового міста Апрілії на осушенному терені колишніх Понтійських багнищ. О год. 2-їй їдемо тими самими, призначеними для чужеземної преси, автокарами в бік моря, до відлеглої на яких 25-30 кілометрів од Риму Апрілії.

Як вже було зазначено вище, осушення багністих теренів являється одним із найбільших осягнень фашистівського режиму. Не диво отже, що саме на 15-ту річницю фашистівської революції були укінченні праці по впорядкованню Апрілії, яка, по Понтінії, Літорії і т. д. є четвертим великим центром на новоздобутій для

рільництва землі, забезпеченим найліпшим урядженнями модерньої техніки і гігієни.

Цим ділом може слушно пишатися вождь нової Італії. Є це перемогою не тільки техніки, а насамперед міцної національної волі. І тому з такою гордістю оголосив у своїй інавгураційній промові Мусоліні, що фашистівський уряд за 10 років доконав того, чого інші не здолали зробити на протязі двох тисячеліть. Бо ще римські імператори, а пізніше цілий ряд пап пробували розпочати меліораційні роботи, але ці починання кінчалися завжди безуспішно. Новітня Італія також займалася меліорацією краю. Але осягнені результати не можуть рівнятися із здобутками фашистівського режиму: від 1870-1922 р. змеліоровано кругло 1,4 мілійони гектарів, а дотична цифра за перших 11 років панування фашизму (1922-1933) рівняється 4,3 мілійонам гектарів.

Перебіг урочистості посвячення подібний до описаних уже римських маніфестацій, з доданням релігійної церемонії, якою провадив один кардинал. Так само гарматні стріли сповіщають приїзд Дуче, та-ж захоплена зустріч і бурхливі овациї по промові Мусоліні, феєрверк, церковні дзвони, море прапорів і рук, що підносяться вгору на знак привіту. З тою тільки ріжницею, що тут це не члени фашистівської партії і не міські мешканці, але десятки тисяч зібраних з цілої околиці селян віддають і ошану провідників нації. Під час таких «парадувань» створюється духовна єдність нації, а віддання пошани найвищому репрезентантові держави зміцнює національні традиції, національні гордоці і стимулює нарід до дальшої праці і боротьби.

В промові виголошенні з балкону муніципального будинку, Мусоліні підкреслив, що чином фашистівського режиму створено тут, на колишніх неужитках, місце для 30-ти тисяч селян. Він особливо тішився збільшенням селянського добробуту, бо сам походить із селян і розуміє тому дуже добре їх потреби. Він сподівається, що творчі праці селян ніхто не буде перешкоджати, бо мир є в інтересах усіх націй. «Але, як би сталося інакше», — виголошує він підвищеним голосом, — «то чи готові ви змінити лопати на мечі?» Зібрані відповідають однозгідним захопленим «si, si» — так, так..

По промові, Мусоліні залишається ще кільки хвилин на балконі. На його знак натовп починає викрикувати в такт: «Гіт-лер, Гіт-лер». Дуче, видимо, задоволений. Сміється і показує Гесеві, що стоять біля нього, гурт селян, який проривається через кордон «чорних сорочок». Потім сходить на діл і крізь захоплений натовп проходить до протилежного будинку фашистівської організації. Він цілком не вагається пройти крізь юрбу селян, подекуди навіть змішатися з нею. Бо по його промові, сотки й тисячі селян посунулися наперед, зміщадися з фашистами і міліціянтами. Молоді селянські хлопці масою прориваються крізь кордон «чорних сорочок» та деревляні загорожі, підбігають з витягненою

вгору рукою, без упину, ніби в якомусь екстазі кричучи «Ду-че, Ду-че».

Сходимо з пресової трибуни, і через густу селянську масу дістаємося все-таки до фашистівського будинку. Тут нашим очам представляється небуденний вигляд: в маленький, повній людей, салі Дуче розмовляє з селянами і селянками, що його оточили.

Перед тим мені доводилося бачити Мусоліні лише на фільмовому екрані, під час якихось офіційних церемоній. Досі тут бачив його лише здалека. Обличча його було завжди сувере, майже сердите, навіть жорстоке. Тепер він привітно і майже ніжно усміхається. Його очі виглядають, як очі батька, що говорить з своїми коханими дітьми. Та проте відчувається, що за хвилиною ці очі спалахнуть знову вогнем залізної волі державного мужа.

Потім музика починає грati італійських народніх танців. Гурт селянських дівчат кидаеться до Мусоліні: кожна хоче мати честь потанцювати з Дуче. Він танцює з одною, другою, третьою — зо всіма, певно, не встиг. Танцюють також Гессе й інші німецькі достойники. Мусоліні танцює дуже зруечно, просто, навіть елегантно. Але робить це з такою простотою і повагою, що в голову не приходить, ніби це не личить його особі. Це знову-ж таки добрий батько, що уділює хвилину вільного часу своїм дітям.

При виході до мене захоплено звертається урядовець міністерства, про якого вже була мова вище: «Ну, що? Бачили? Правда надвичайно? Він скрізь і в усьому бере участь і до всього може відповідно пристосуватися!». І повторює уже раз сказаний мені захоплений вислів: «Що за людина!»

* * *

За два дні потому відбулося посвящення ще одного нового міста Гвідонії, на якому мені, за браком часу, бути не довелося. Гвідонія має бути важливим осередком італійського летунства.

На цьому, властиво, закінчилися урочистості, зв'язані з 15-ю річницею фашистівської революції. Проте хочу ще пару слів сказати про річ, яка не має безпосереднього зв'язку із святом, але може, однаке, уважатися за характеристичну ознаку часу, що дуже добре відбиває атмосферу, в якій проходили урочистості свята фашизму. Мова тут про прекрасно уряджену виставу в честь двохтисячної річниці народження першого цісаря Риму, Августа, що відкрилася всього місяць тому, отже не задовго перед 15-ю річницею фашистівського режиму. Вистава уявляє собою відтворення одної з найславніших епох цісарського Риму, епохи Августа. Має вона ніби наглядно нагадувати сучасним італійцям про колишню славу їх батьківщини та тим самим спричинитися до пов'язання традицій фашистівської імперії з традиціями старої імперії Риму, що є одним із завдань фашистівської політики.

В одній салі знаходяться цікаві й повчальні порівняння по між здобутками Римської імперії та фашистівської Італії в ріжних ділянках державного життя. Бачимо тут будову каналів, доріг, водопроводів і т. д. Має це бути доказом, що фашистівська Італія так само дбає про добробут і потужність країни, як і за найліпших часів Римської імперії Вражіння справляють також і географічні мапи Римської імперії ріжних епох, з яких одна представляє давній Рим в його найбільших межах. Новітня Італія представлена двома мапами: перед і по Етіопській війні, себто перед і по створенні фашистівської імперії.

* * *

Загальне вражіння, яке складається тепер од побуту в Римі, таке: італійська нація знаходиться в стані одушевленої творчої праці і йде наперед у своєму розвитку. До її успіхів спричинюються бездоганна і тверда, добровільно прийнята народом, державна дисципліна та всенациональна єдність під проводом свого воєдія.

Як би ми українці могли похвалитися такою дисципліною, такою єдністю, які тепер панують в Італії, то вже давно і сліду ворога не стало б на нашій землі.

Микола Лівицький

Рим, в листопаді 1937 р.

ДО ДЕСЯТИЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦЬКОГО ТОВАРИСТВА В ШАЛЕТІ

В неділю, 31 жовтня с. р., місцевим Українським Мистецьким Товариством виставлено було в Шалеті історичну оперету «Ганжа Андібер».

Українська театральна творчість має свій оперетковий репертуар і своєрідний жанр, але історичних опереток ще не було. Це перша і, треба признати, — дуже вдала. Автор Іван Зубенко, який за останній час все більше й більше звертає на себе увагу українського літературного світу, цим твором зробив гарний вклад в театральний репертуар українського театру. Він воскресив народню думу про Козака-Нетягу і дуків - срібляніків.

Її лібрето — досить удаle, і оперета посідає всі її потрібні складові елементи. Її легкий зміст приправлено ріжними прислів'ями, так характерними нашому народові, аллегоріями та щедро насичено палким патріотизмом; а це саме й мусить спричинитися до того, щоб ця п'єса зайняла належне її місце в українському amatørському репертуарі. Слабше стойть справа з музикою, яку скомпонував Є.Форостина.Переважає в ній бандурний лад, досить складна техніка та часто мінлива тонація. Для виконавців вона досить трудновата, а до того і невдачна. Тому навіть такий строгий у музиці педант, як В. Ковган, що завжди намагається точно дотримуватися автора, тут був примушений вносити деякі зміни і навіть скомпонував один соло-спів для Насти Горової. Цей соло-спів, треба принати, був одним із ліпших цілої музичної партитури. Жаль, що В. Ковган не

сномпонував своєї музики до цілого твору, а, як чувати, він таке бажання мав. З боку В. Ковгана було покладено велику працю при реалізації оперети в Шалеті. Безперечно, при його музикальній ерудиції, йому потрібна була більша спроможність, інші засоби й можливості, інші умови. Але і в цих обставинах, при цих можливостях, він зумів добути із необрблених, музично не-фахових і слабих голосів, а часто і знесилених до того ще працею емігрантських грудей потрібні акорди і представити їх як рідну пісню. Він, як той майстер, що підходить до розстроєного старого роялю і починає його підкручувати, відпускати, направляти, і дивиться — через якийсь час вже не пізнаєте того, що здавалося вже було не до вживання. В цьому його майстерство й заслуга.

Мистецьке Т-во, що представило цю виставу, нараховує за собою як раз тепер 10 літ мистецької праці, і цілком слушно треба було сподіватися ювілейної вистави. Але коли її не було заповіджено, то ця вистава може цілком бути його негласним мовчазним ювілеєм. Як дивиться на сцену, ту декоративну обстановку, гардероб, бутафорію, аксесуари і саму гру виконавців, мимоволі воскресають припорошені пилом забуття персонажі, цілі постановки, картини перших кроків, першого захоплення сценю. Виникають запити, напрошуються порівняння. І можна сміло сказати, що Мистецьке Т-во за 10 літ свого існування, зазнавши взлетів і упадку, все-ж зробило великий поступ, і то не тільки в матеріальнно-художніх надбаннях, а і в своєму розвитку взагалі та в індивідуальній творчості зокрема. Тому буде цілком доцільним і потрібним підійти до цієї вистави, в міру можливості й розуміння, з критичним оглядом і цим самим може хоч поступравити певні явища та хиби, як цілого колективу працівників Шалетської сцени, так і поодиноких виконавців.

Головна роль Ганжі Андібера, запорозького гетьмана — «козака-нетяги», давала багато вдачного матеріалу і відкривала широке поле для творчості. У п. Сопільника були всі дані для її доброго виконання: статурність, голос, театральний досвід і хист. І він дійсно місцями нас захоплював, чарував, але часами був ніби чимсь зв'язаний, губив певність і, здавалося, впадав у залежність од суфльорської будки, а це як раз те, чого так легко уникнути. Не будь цього, Ганжа Андібер був би цілком завершеним.

В ролі Орисі пані З. Шмалій, — що має стаж на паризькій українській сцені, а в Шалеті виступала тільки вперше,—своїми голосовими даними перевищала п. Г. Маслюка, що виступав цей раз в ролі Корнія Джагана. Проте у грі вона не дорівнювалася своєму партнерові, який нам показував цілу складну гаму переживань, з'являючися то лірично-піужнім, то палко-бурухливим, грізно обуреним, а місцями до розпуки безнадійним.

В ролі шинкарки Насті Горової пані А. Бакум виказала значний поступ гри. Ми ще-ж недавно бачили її в деяких ролях, де вона була цілком безпорадною і топталася на місці.

Тут вона в ролі Насті Горової була в захваті, захоплювалася сама, захоплювала і слухачів, а в цім-же лежить творчість: іменно протягнути невидиму нитку від свого серця із сцени до серця глядача на салі. Це їй удавалося. Після ролі матери гетьмана Дорошенка — Настя Горовая буде в ній другою справжньою роллю.

В. Іщук — Семен Війтенко, сотник Ніженський, правдивий талант, універсальний аматор. То ми його бачимо в ролі фатоватого капітана Хвілі з «Житейського моря», то він безпорадно метується перед нами, як «Ангелок» у Винниченковському «Гріху», то знову нас смішить до сліз свою інтерпретацію Омелка із «Мартіна Борулі». І ось тепер він в ролі дуки-сріблянника. Але тепер він уже куди строгіший і до себе, і до праці. Нема, погоні да дешевим ефектом. Нема навіть маленької шаржу, чим грішив завжди М. Шульга та якого не можуть уникнути навіть великі майстри сцени, і мимоволі пригадується його Стецько із «Сватання на Гончарівці», коли він, відчуваючи, що саля його «приймає», дав собі волю «посмішити». Тепер уже певно і для нього при згадці про ті часи, часи перших

кроків, все те буде здаватися присмено-смішним. «Комік» виріс у актора-коміка.

Гаврило Довгополенко' Переяславський — В. Григораш, і Васюта Золотаренко' Чернігівський — В. Ємець, дуки-срібляники, старости сітниці Ніженського. І коли воїни викликали серед нас до себе певну «огиду» відразу, то це треба завдячити їхній здібності видобути у гядача як раз те, що потрібував автор.

Служниця Марта — пані Г. Омельченкова. Видно було «жертву», якій приходиться старатися грati те, що не вдається — і все-ж таки вдається. Тільки певно особливі обставини або любов до сцени примушують її виступати за останні часи в ролях епізодичних. Знаємо, що у неї амплуа драматичної геройні, і надімося побачити у відповідній ролі. Ми не забули ні її «Матір Наймичку», де вона примушувала плакати театр, ні Сару із «Жидівки Вихрестки», ні воєводих із «Куми Марти».

Мішаний хор, що цей раз виступав як доповнюючий атрибут оперети, здивив раз показав, що він завжди буде користуватися успіхом. І хоч ця справа й тяжка та коштовна, проте керовникам і організаторам не треба кидати думки про його збереження та хоч в ряди-годи виступати перед публікою. З почуттям і композиторським хистом акомпанюав співам Ю. Пономаренко.

Не можна оминути тако-ж відрадного «досягнення», що перший раз, певно, із усіх разів не було чути на салі «щопоту» сүфлера. Прекрасно була виконана афіша п. Колодієм. Це добра ідея давати майже на кожну виставу і художню афішу. Витворився вже певний смак і стиль. На рахунок досягнень треба віднести і точність початку, згідно оголошенню. Опера «Ганжа Андібер» ішла в постановці Г. Маслюка.

Ненаситець

СИМОН ПЕТЛЮРА *)

(матеріали для бібліографічного показника)

(Продовження)

406. Хроніка. З життя української еміграції. В Чехії. 4-ті роковини смерті С. Петлюри. Жалібна академія в 4-ту річницю з дня смерті С. Петлюри.
«Тризуб», 1930, ч. 24-25, с.с.: 41-42.
407. Хроніка. З життя української еміграції. В Чехословаччині. Панахида й академія пам'яті С. Петлюри в Празі.
«Тризуб», 1933, ч. 26-27, с.с.: 43-44.
408. Хроніка. З життя української еміграції. В Швейцарії. Жалібні збори пам'яті С. Петлюри в Женеві.
«Тризуб», 1932, ч. 25-26, с. 44.

*) Див. «Тризуб» ч.ч. 21-22 (571-72) з 30.V с.р., 23-24 (573-74) з 13. VI с.р., 26 (576) з 4. VII с.р., 32-33 (582-83) з 22. VIII с.р., 35 (585) з 12. IX с.р., 40-41 (590-91) з 17.X с.р., 43 (593) з 7.XI с.р.

409. Хроніка. З життя української еміграції. К. Ш. У Канаді. Роковини смерти Симона Петлюри у форті Вілліям. «Тризуб», 1929, ч. 31-32, с. 53.
410. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Академія пам'яті С. Петлюри у Варшаві. — 6-та річниця смерти С. Петлюри в Перемишлі. 6-та річниця смерти С. Петлюри в Білостоці. «Тризуб», 1932, ч. 28-29, сс.: 40-41.
411. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Вшанування пам'яті С. Петлюри в Холмі. «Тризуб», 1929, ч. 33-34, сс.: 36-37.
412. Хроніка. [З життя української еміграції]. В Польщі. З жалібної хроніки. В дні смутку в Познані. На Волині. Товариство ім. Симона Петлюри у Варшаві. Заснування видділу Товариства імені Симона Петлюри у Воломині. Заєва. «Тризуб», 1926, ч. 45, сс.: 25-27.
413. Хроніка. З життя української еміграції. В Польщі. В третю річницю. Заупокійна літургія за душу бл. пам. С. Петлюри у Варшаві. Панахида по бл. пам. С. Петлюри у Львові. Жалібна урочистість в Каліші. С. С-ка — Панахида в Ковелі. «Тризуб», 1929, ч. 24, сс.: 28-30.
414. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. 25 травня. «Тризуб», 1932, ч. 24, сс.: 14-15.
415. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. 25 травня у Варшаві. Петлюрин день у Любліні. День С. Петлюри в Бидгощі. «Тризуб», 1933, ч. 25, сс.: 19-20.
416. Хроніка. З життя української еміграції. В Польщі. 25 травня в Олександрові. «Тризуб», 1930, ч. 28, с. 29.
417. Хроніка. З життя української еміграції. В Польщі. День Симона Петлюри в Ковлі. «Тризуб», 1930, ч. 24-25, с. 38.
418. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Організація обходин роковин смерти С. Петлюри. «Тризуб», 1929, ч. 16-17, с. 35.
419. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. П. В. — В смутну річницю в Каліші. Річниця смерти С. Петлюри в Олександрів-Куявському відділі УЦК. «Тризуб», 1933, ч. 28-29, сс.: 34-38.
420. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Панахида по бл. пам'яті Головному Отаманові Симону Петлюрі. «Тризуб», 1932, ч. 23, сс.: 10-11.

421. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Панахида по бл. п. С. Петлюрі в Слонімі. Я. Вовкогон. Панахида по св. пам'яти С. Петлюрі в Бидгощі.
 «Тризуб», 1932, ч. 37.
422. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Свято пам'яти С. Петлюри в Августові.
 «Тризуб», 1933, ч. 30-31, сс.: 34-35.
423. Хроніка. З життя української еміграції. В Польщі. Святкування 8-ої річниці смерті Головного Отамана С. Петлюри в с. Порічча на Поліссі. В Бельгії. Роковини смерти С. Петлюри в Брюсселі.
 «Тризуб», 1934, ч. 31, с. 14.
424. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. З-тя річниця в Гродно.
 «Тризуб», 1929, ч. 25, с. 24.
425. Хроніка. З життя української еміграції. У Польщі. Шевченківське свято й академія пам'яти С. Петлюри в Лодзі. — Інж. М. Гайдець.
 «Тризуб», 1933, ч. 24, с. 13.
426. Хроніка. З життя української еміграції. Панахида по Головному Отаманові С. Петлюрі у Варшаві. Жалібна академія у Варшаві.
 «Тризуб», 1927, ч. 26-27, с. 40.
427. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Академія пам'яти С. Петлюри в Оденле-Тіші. Б. Я.
 «Тризуб», 1932, ч. 28-29, сс.: 38-39.
428. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. В роковини смерти св. пам. С. Петлюри в Парижі.
 «Тризуб», 1935, ч. 20, с. 14.
429. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Віночок на могилу С. Петлюри.
 «Тризуб», 1933, ч. 15, с. 11.
430. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Жалібна академія в роковини смерти С. Петлюри в Пон-де-Шерюї.
 «Тризуб», 1933, ч. 24, с. 11.
431. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Жалібна академія з нагоди шостої річниці смерти С. Петлюри (в Пон-де-Шері). Академія на пошану С. Петлюри в Греноблі.
 «Тризуб», 1932, ч. 24, сс.: 10-11.

Листопад — місяць українських інвалідів !
 Ділом вшануйте пам'ять тих, що своїм зусиллям та терпінням поставили нас у ряд націй.

432. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Квіти на могилу С. Петлюри. «Тризуб», 1933, ч. 30-31, с. 32.
433. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. На могилі Головного Отамана С. Петлюри. «Тризуб», 1932, ч. 2-3, с. 36.
434. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. На могилі С. Петлюри. «Тризуб», 1932, ч. 44, с. 28.
435. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. На могилі С. Петлюри. «Тризуб», 1933, ч. 21-22, с. 24.
436. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Обходини річниці смерти С. Петлюри. «Тризуб», 1934, ч. 16, с. 9.
437. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Покладення вінка на могилу С. Петлюри від Української Громади в Шанхай. «Тризуб», 1934, ч. 22, с. 12.
438. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. П'яті роковини. «Тризуб», 1931, ч. 19, с. 25.
439. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Роковини смерти св. пам'яти С. Петлюри. «Тризуб», 1933, ч. 20, с. 11.
440. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. Роковини смерти С. Петлюри. «Тризуб», 1935, ч. 21-22, с. 28.
441. Хроніка. З життя української еміграції. У Франції. З-тя річниця св. пам. С. Петлюри. «Тризуб», 1929, ч. 21, сс.: 34-35.

П. Зленко

(Далі буде)

З МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ

— Совітський ювілей.

В час, коли писано ці рядки, більшевики святкували 20-літній ювілей своєї першої появи на державній сцені колишньої Росії. Тоді вони були лише чинником германського генерального штабу, що в запломбованих вагонах вивіз їх із Швейцарії та, як бактеріологічну заразу, випустив їх на волю в запіллі у свого ворога — на вокзалі в Петербурзі. Але, в

свою чергу, і германський генеральний штаб для більшевиків був всього лише свого роду прекрасним трампліном аби, використовуючи його, могли вони досягти того, чого хотіли, що ставили собі метою, — і то не тільки в межах держави своєї, але й на цілому світі:

Чого та як досягли вони в своїй, ніби-то нового типу,sovітській державі, переказувати не будемо. Все те більше-менше всім нам відомо, а аналіз того в «Тризубі» дається на іншому місці. Так само можна не спиняти-ся детально й на історії більшевицької чинності закордоном за перейдений час, бо чинність те-ж відома нашим читачам. Нагадаймо лише загальні лінії тій історії, бо забуваються вони в наумлі часових подій та ріжкного роду міжнародних, так мовити, викрутасів, що до них більшевики мають такий нахил і такий хист.

В перший період свого державного існування, приблизно до р. 1922, більшевики, властиво кажучи, майже зовсім не мали міжнародних взаємин; точніше, — не мали формальних зв'язків, формального представництва та тих чи інших формальних договорів закордоном. Європа ставилася до них недовірливо і з підозрінням, як до справжньої соціяльної хвороби, бо навіть хотіла відгородитися від них колючим дротом, як то любив говорити Клемансо. Більшевики-ж тоді ще Європі, чи то формальних зносин з нею, не потрібували, бо мали що-до неї надії іншого порядку. Вони ще вірили в близьку світову революцію й змагалися до неї методом так званої прямої акції. Звідси — війна з Україною, пізніше — з Польщею, звідси — переворот в Угорщині, вибухи в Італії, путчі в Германії, менша спроба в Чехословаччині і т. ін. Безпосередні зносини совітів із Західною Європою зачалися тоді, коли Європа більше-менше перестала боятися більшевизму, вважаючи, що вона має що-до нього певний імунітет, та коли, з другого боку, більшевики побачили, що метод прямої акції, без відповідного підготовлення, не дас належних наслідків. Року 1922 більшевиків покликано було на європейську конференцію до Генуї. Там вони добилися, використавши ситуацію, першого великого дипломатично-го успіху, бо склали з німцями відомий Рапальський договір, що став підкладом дальших і довгих приятельських взаємин германо-совітських, заснованих на боротьбі з західними недавніми ворогами — колишньою Антантою. Цей успіх потяг за собою інші, і в більчих роках великі та менші держави майже скандально, бо навпіпереди одна за одною, стали визнавати союзи de jure. Приманками для того були, з одного боку, ріжкого роду торговельні засоби та концесії, що іх тоді обома руками роздавали більшевики західнім людям, а з другого — бажання зменшити чи нейтралізувати германські впливи й можливості на Сході Європи.

З тих часів більшевики остаточно виробили й встановили структуру й aparatu свого всебічного чину закордоном. Для своєї праці вони стали користатися двома методами — легальними й нелегальними. Легальну лінію вели дипломатичні представництва, акредитовані при європейських урядах, а нелегальну — система Комінтерну, що до нього входили й під його проводом були всі європейські комуністичні партії та інші організації такого роду, які мусіли працювати особливо таємно. Нитки обох ліній, явна річ, сходилися в Москві, звідки давалися вказівки, ставились цілі, координовано працю, одне слово, правадилось працю. На око, про чужі люди, це мали бути дві цілком незалежні організації, але в дійсності обидві вони працювали разом, і найчастіше так, що накази давав Комінтерн, а виконувала їх — дипломатія. Ці дві постаті в одній совітській подобі мало кого обманювали, і більшевицькі маллячі штуки, як говорив Мак-Дональд, скоро стали притчею во юзіцах, але європейці, з ріжких причин, робили вигляд, що вони тому вірять. Роблять вони те подекуди ще й зараз.

Вказаними вище успіхами не обмежилися досягнення більшевиків. Прихід до влади Гітлера підійняв в опінії германських противників значення й силу СССР. Совіти вступають одинні на шлях великої міжнародної політики. Вони входять до Ліги Націй і дістають там автоматично місце у Верховній Раді; вони стають членом неписаного конклаву великих.

Ансамбль Українського Народного Театру ім. Садовського
(До замітки на стор. 30)

світових держав, і тим самим приймають участь у всіх міжнародних конференціях, якої б частини світу та яких справ вони не торкалися. Вони підписують безліч пактів про не-напад з близькими їм і з далекими державами, пристають до пакту Келога-Бріяна, виявляють себе гарячими прихильниками французької системи колективної безпечності й оборонцями так званого неподільного миру і зрештою — підписують з Францією й Чехословаччиною відомий пакт про взаємну допомогу, який мав стати базою широкого фронту держав по лінії Париж-Прага-Москва.

Це останнє сталося р. 1935 і означило собою вершиною совітських досягнень та їх прибільшеного міжнародного престижу. Після того зачинається їх занепад, що йде майже таким самим скорим темпом, як ішло їх наростання. Початок того занепаду має свої внутрішні причини, що про них говорилося на цьому місці, бо це було вистрілювання цілого командного складу в СССР, — військового й цивільного. Але назовень занепад той цілком логічно зв'язаний, з одного боку, з подіями на Далекому Сході, з другого, — з подіями в Іспанії. Там, в Азії виявилося, що СССР зовсім не має той військової сили, на яку сподівалися їхні європейські союзники, — бо не сміють совіти навіть і словесно боронити там свої великі й наявно порушені Японією інтереси. Тут, в Іспанії, на очах у всіх потерпіли совіти найтяжчу, — навіть ідеологічно, — поражку. Приклади вони всіх зусиль, аби встановити на Піренеях собі союзницю, першу європейську совітську державу, з тим, щоб після успіху, зачати совітизацію іспанських сусідів, і та спроба привела до повного банкрутства, бо перемогає ворожа сторона, перемогас не лише фізично, але й ідеологічно. Остання надія на успіхи тухне для них разом з поражкою Іспанії, бо більше в Європі нема, де руки їм прикладти.

Почуття успіхів змінилося вже на сьогодні у совітів почуттям страху перед майбутнім. Це констатує навіть така газета, як «Le Temps», офіціоз сприятливого ніби-то для СССР французького міністерства закордонних справ. — Над совітами, — пише цей орган, — як здається, панує лише одно почуття — почуття страху нападу з-зовні, що може прийти або од Германії, або од Японії. — Це почуття диктує зараз усю політику СССР, а на день ювілею воно мусіло як найтяжче загостритися. Бо-ж як раз на цей день противники совітів приготували їм, так мовити, ювілейний дарунок у подобі антикомуністичного договору, підписаного в Римі представниками Германії, Японії та Італії.

Цей пакт вже й тоді, коли під ним стояли лише два підписи — Германії та Японії, — викликав у більшевиків, як то констатує й «Le Temps», почуття страху; тепер-же, коли під ним став і третій підпис — італійський, — відчувається він у Москві, як моменто mori. Оскільки оті люди з Кремля налякалися, видю вже з того, що вони в своїх газетах свою публіку стали переконувати, що цей італо-германо-японський пакт спрямований не проти них, а проти, — кого б ви думали? — проти Англії. Якого страху треба набратися, щоб таке придумати. Але за страхом іде розпушка, — будемо-ж чекати на неї.

Observator

З ПРЕСИ

Читачі наші пам'ятають, якого розголосу набула стаття «Фелькінер Беобахтер'у», органу німецької націонал-соціалістичної партії, в січні цього року, з приводу свята української державності. Тепер та газета знову, в числі з 12 листопаду, містить велику статтю, присвячену Україні. Стаття та, що її надруковано в відділі «Німецька закордонна політика й світ», заслуговує на найпильнішу увагу з українського боку і тому, що являється редакційною, і тому, що написано її вельми трунтовно, і тому, що робить вона висновки твердх і виразно. Поминаємо де-які дрібниці в освітленні історичних подій недавнього часу на Україні, що-до них може доведеться ще нам повернутися. Ця стаття являється значним вкладом у вияснення значення української проблеми у світовій журналістиці.

Переказуємо її зміст, наводячи з неї численні уривки дослівно:

«До міжнародних питань, які не знайшли по великій війні жадного дійсного вирішення, — починає газета, — належить становище України і всього українського народу.

По упадку царської Росії, коли Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва й Польща перетворилися в незалежні держави, національні інтереси українського народу не знайшли належного зрозуміння у тодішніх керівників світової історії, і територію українську поділено було між чотирма державами.

Подавши головні чисельні дані, німецька газета одмічає

«тисячелітню геройчу боротьбу за свою політичну незалежність...народ з високо-розвиненою культурою і неомірними природними багатствами,

і говорить:

«Між тим, саме при сучасному міжнародньому становищі особливо виразно виступають історичні, господарські і політичні основи, які усправедлюють самостійність українського державного існування».

Навівши стислий огляд історії України, що його закінчено Ризьким договором, газета переходить до определення ріжких шляхів, якими з ХІІІ віку йшов розвиток Києва і Москви, що мало своїм наслідком не однакові життєві форми і характерні риси, які гостро відділяють українця від москаля:

«Ці ріжници між двома спорідненими народами особливо виразно виступають в укладі життя (росіяне являються прихильниками колективного володіння землею, українці — виразні особисті власники) і в мові...»

Так само по-ріжному ставляться росіянини до боротьби з большевизмом:

«На Україні бо не припиняються селянські повстання, які свідчать про те, що національний дух українців не зломано і що вони вперто прямають до своєї мети — скинути московське ярмо».

Переходячи до господарської строни проблеми, газета підкреслює природні багатства України, цієї колишньої «житниці Росії», спиняється на збіжжі, продуктах скотарства, вугіллі, залізі, мanganці і солі та визначає місце України в світовому господарстві.

«З вищесказаного можна зробити висновок, що Україна, хоч вона поперед усього являється аграрною країною, проте є в стані забезпечити свої життєві потреби, а до того представляє собою визначний ринок для міжнародного товарообігу».

«З погляду міжнародних відносин, нарешті, своєчасне визволення України з-під панування московського Комінтерну мало б суттєвий вплив і на загальне політичне та господарче становище Європи, а разом з тим не тільки полегшало б непримиренну боротьбу проти комуністичної орди світової пошести, але й спричинилося б до поборення господарчого застою на європейських ринках, що його причини в значній частині походять з большевицького хаосу на Сході».

З погляду права міжнародного плямує газета «гуманітарні демократії» Європи, які

«мовчкими обминають становище совітської України, що являється цілковитою аномалією. Україна бо за старою і за новою конституцією совітського союзу має право відділити себе від союзу. Та з того права не може вона зробити жадного практичного вжитку через червоний терор, що ним московські большевики утримують своє панування».

Значіння статті керівного німецького органу, статті, як ми допір у бачили, надзвичайно ясної в своїх висновках, ще збільшує саме час, коли вона з'явилася: адже тепер в центрі світової уваги стоїть подорож лорда Галіфакса до Берліну; і ця остання значна подія міжнародної політики не позбавила сенсації вищеноведеній виступ в українській справі «Фелькішер Беобахтер'у». Навпаки, він викликав живе заінтересування і по-за межами Німеччини та призвів до цікавих коментаріїв, що з них де-які подаємо нижче.

Так, наприклад, паризький *«Le Temps»*, в числі своєму з 14 листопаду, на першій сторінці, в розділі «Розмови Англії з Німеччиною й Італією», присвяченому подорожі лорда Галіфакса до Лондону, наводить таке повідомлення з Берліну агенції Гавасу:

«Один пункт офіційного коментарія, що його опубліковано з приводу одвідин лорда Галіфакса в Німеччині, заслуговує на увагу: це згадка про пакт німецько-італо-японський. Ця згадка має неначе визначати, що тенденція антиросійська буде тим трунготом, на якій Німеччина хотіла б перенести свої розмови з Англією».

Коли висновки Гавасу, агенції звичайно добре освідомленої, одновідають дійсності, то ми, з українського боку, можемо тільки найциріше привітати цю не лише, як то було досі, антисовітську, але й виразно антимосковську позицію.

Далі поважна французька газета відмічає те враження, яке в політичних колах зробила вищеноведені стаття німецького органу:

«Спостерегачі політичні були вражені тим, що минулой п'ятниці «Фелькішер Беобахтер», офіційний журнал націонал-соціялістичної партії, присвятив Україні довгу статтю, в якій вимагається політичної незалежності України, поруч з переліченням природних багатств цієї землі».

Із свого боку, *«La République*, орган правого крила французьких радикалів, в числі з 13-го листопаду містить телеграму з Берліну під заголовком: «Німеччина пікавиться Україною».

Назвавши «Фелькішер Беобахтер» поборником української незалежності і подавши коротко суть статті, газета із свого боку додає:

«Підкреслюємо при тому зацікавлення, що його виявляє III Імперія до багатої України, яка так одріжняється від Росії свою расою, свою мовою, свою культурою, своїми звичаями, своїми соціальними ідеями, і яка так довго в історії мала політичне життя, таке ріжке до московського».

Ці два приклади свідчать про те, яке глибоке враження і за кордонами Німеччини зробив виступ «Фелькішер Беобахтер'у» в обороні незалежності України, що надає українській проблемі належне її місце в міжнародному житті, політиці й господарстві світу.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Вшанування пам'яти Миколи Лисенка. На вшанування пам'яти великого нашого музико Миколи Лисенка, з приводу двадцятип'ятиріччя з дня його смерті, влаштовує Бібліотека концерт в Парижі з його творів. Концерт має відбутися 18-го грудня. Впорядковує його з дорученням Ради Бібліотеки композитор п. Ю. Пономаренко, що взяв на себе мистецький провід цієї справи.

— Поіменний список ч. 46 осіб, що зложили датки на Бібліотеку. Збірка на підп. лист ч. 853 від членів Українського Гуртка в Crest (Франція), у франках: пп. Кантор — 10, Г. Бараш — 5, родина п. Дудниченка — 5, п. Чорний — 5, і пані Чорна — 5.

На підп. лист ч. 851, збірка серед українців в Гаврі й Гарфлері, у франках, пп.: Сердюк Сергій — 5, Бернакович — 10, Андрій Гайдук — 10, Кульм Л. — 5, Д. Корнилюк — 5.

На лист ч. 837 збірка в Бібліотеці-Клубі Лицарів Залізного Хреста в Бійянкурі, у франках, пп.: Г. Мацак — 5, Меринів — 10, Бордюгівський — 5, Козаченко — 2, Рудик — 5, Бердників — 5, Редька — 2, Друзь — 1, Кущопій — 3, Кобрин — 3, Очеретний — 2, Цебенко — 5, Луценко — 5, підпис нечіткий — 2.

Збірка в Українській Громаді м. Шанхаю в Хінах. Датки зложили (в хінській валюті) пп.: О. Мельник — 10 дол., А. Анто-

ненко — 5, М. Квашенко — 5, К. Опадча — 3, А. Вансович — 2, Г. Гриневич — 1, О. Гриневич — 1, П. Левенець — 1, О. Войтенко — 1, М. Гуславський — 1, С. Новак — 1. Разом дол. 31 (фр. фр. 205).

Збірка в Крезо на 11-ту річницю смерті С. Петлюри. В імені новонароджених Анни Віль та Антоніни Яценко під час їхніх хрестин присутні зложили датки у франках: пп. Кость Романюк — 5, Роман Віль — 25, Корній Мулявка — 20, Семен Кармалецький — 10, Вікторія Кармалецька — 10, Ольга Кармалецька — 2, Кармалецький Степан — 2, Кармалецька Івга — 1, Кармалецький Петро — 1, Кармалецька Марія — 1, Роман Віль — 2, Ервін Віль — 2, Тереза Віль — 1, Гаврило Фурса — 1, Романюк Галина — 5, Яценко Микита — 10, Яценко Євгенія — 3, Гришкович Іван — 5, Петро Махно — 5, Войтків Олександер — 5, Лідія Вакуленко — 2.

— Відчити проф. О. Бочковського у Франції відбулися: 1-го листопаду в Шалеті, 6-го — в Ліоні, 7-го — в Греноблі 13-го — в Омекурі, 14-го — в Оден-ле-Тіші і Нільвансі, 15-го — в Вілерю.

Всі організації тих місцевостей самі вибрали собі за тему відчиту, з кількох їм запропонованіх, — «Світ іде до націократії». Крім того, було скрізь зачитано ще другий виклад на тему — «Завдання Української Політехники в Победбродах».

— Проф. І. Фещенко-Чопівський в Парижі. На цьому тижні наші земляки мали привілеї вітати в Парижі дорогого гостя, колишнього голову Ради Республіки, відомого українськогоченого і

діяча, проф. І. Фещенка-Чопівського. Професор, разом із своїми співробітниками, полковником доктором М. Чижевським та асистентом магістром Дубовицьким, на повороті з Англії, куди вони їздили з науковою метою, спинившись у Парижі, відвідали Бібліотеку імені С. Петлюри, де особливу увагу присвятили виставі пам'яті гетьмана Івана Mazepa.

В четвер, 18 листопаду, члени нашої паризької колонії зібралися на Півічному двірці побажати високоповажному гостеві на виїзді щасливої дороги.

У Польщі

— Нова Головна Управа Українського Центрального Комітету. На своєму першому засіданні 5 листопаду с. р. новообрана Головна Управа УЦК таким чином розподілила функції між окремими членами: М. Головальський — голова Управи і керовництво секцією правникою, д-р П. Шкурат — заступник голови і керовництво секцією культурно-освітньою, полк. О. Вишнівський — секретарят і секція організаційна, інж. Я. Танцюра — скарбник і секція фінансово-господарча, ген. О. Загродський — секції гуманітарна і інвалідська.

Український Народний Театр ім. Садовського

Кільки літ тому імпресаріо українських театрів Панас Карабі-

невич підніс думку про створення українських артистів-емігрантів одного доброго народного театру. Цей театр мав би зробити спочатку турне по Польщі, а далі й по всіх інших країнах, де перевірювати наші емігранти. Але головна думка все-ж була ознайомити чужину з нашим незрівняним народним мистецтвом.

За здійснення цього плану взялися власними силами самі артисти театру. Зараз театр складається з 30 артистів, має необхідне майно, декорації. Виявляє театр активність, виставляючи п'єси свого репертуару по багатьох місцевостях, про які рецензії з чисельними фотографичними репродукціями вміщає українська преса в Польщі.

Для виконання своїх дальших завдань необхідні театральні більші засоби, і він звертається до всіх земляків та до всіх українських організацій допомогти ті плани здійснити.

Театр, крім звичайних членів, має встановлене почесне членство. Кожен українець або українка, як і кожна наша організація може бути почесним членом театру, вносячи членський внесок у висоті 50 зол. одноразово.

Кожному почесному членові висилається почесна членська картка.

Адреса театру: Пан Р. Антонович, вул. Чарнецьких 8, Львів. Для Українського Нар. Театру ім. Садовського.

На Різдво і на Новий Рік

встановленим звичаєм, замісць особистих одвідин і листових привітань Вашим приятелям і знайомим заздалегідь складайте пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. Спільне привітання з поіменним реєстром надруковано буде в різдвяному числі «Тризуба»

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

— Й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлєтенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. забезнеки.

Коштом читача висилаються книги також і на провінцію.

На пошану Гетьмана Ів. МАЗЕПИ

Цього року мине 250 літ, як Іван Мазепа обняв гетьманську булаву (25 липня ст. ст. 1687 року). З цієї нагоди Українська Бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne) влаштувала

ВИСТАВУ ПРИСВЯЧЕНУ ПАМ'ЯТІ І. МАЗЕПИ

Значна частина вистави торкається союзу Мазепи з Карлом XII. На виставі зібрано колекцію світлин портретів гетьмана, література про нього українською і чужими мовами, гравюри й картини різних майстрів, музичні твори й т. і.

Вистава триватиме до жовтня місяця с. р. Для відвідин вистави Бібліотека відкрита щодня, крім понеділка, від 2-ої до 8 год. веч.

Організації вистави допомогли українські наукові інституції та окремі особи. Під час вистави буде кілька відчитів.

Упорядчик вистави — артист-маляр Л. Перфецький.

КОНЦЕРТ НА ПОШАНУ МИКОЛЫ ЛИСЕНКА

з нагоди двадцятинніття смерті великого українського композитора влаштовує Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі, за ласкавою допомогою п. Ю. Пономаренка, в суботу, 18 грудня с. р., о год. 8.30 вечера, в salle Lafayette, 27, rue des Petit Hôtels, Paris 10, метро Gare du Nord.

Квитки набувати можна :

- 1) в Бібліотеці — 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.
 - 2) в бурах Генеральної Ради Союзу УЕО у Франції та Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції — 248, rue St.-Jacques, Paris 5.
 - 3) у Відділі Опікування Українською Еміграцією при Українській Місії в Франції — 24, rue de la Glacière, Paris 13.
-

Проф. О. БОЧКОВСЬКИЙ

в суботу, 20 листопаду с. р., о год. 8.30 вечера, в Maison de la Mutualité, Salle M, — 24, rue Saint - Victor, Paris 5, метро Maubert - Mutualité, прочитає виклад на тему

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ, ЯК СВІТОВА ПРОБЛЕМА

Вступ вільний

ГОСПОДАРЧА РАДА ПРИ СОЮЗІ УЕО У ФРАНЦІЇ

Г О С П О Д А Р Ч А Р А Д А

у Франції, при Союзі Українських Емігрантських Організацій, закликає всіх українців, що перебувають у різних країнах, купувати уділи, які дозволяють створити

УКРАЇНСЬКИЙ БАНК

Один уділ для складення основного капіталу Банку коштує

100 французьких франків

Можна набувати і більше число уділів

Гроші із Франції, як рівно-ж і з інших країн, належить пересилати на адресу Господарчої Ради:

S. N e ē a j , Union des Associations Ukrainiennes,

248, rue St.-Jacques, Paris 5. France.

Закладайте самі для себе свій Банк, що дозволить українцям на еміграції під своє існування міцнішу матеріальну базу!

Не буде ні одного українського емігранта, що не набуде одного або кількох уділів свого Банку !

Як необхідністю для нас було засновувати на еміграції українські школи, українські наукові й культурні установи, — так само неекуючи необхідністю для нас являється засновання і свого

УКРАЇНСЬКОГО БАНКУ НА ЕМІГРАЦІЇ

Інж. Семен Нечай

Голова Господарчої Ради

Член Генеральної Ради Союзу УЕО у Франції

Інж. Гр. Довженко

Член Господарчої Ради

б. Член Центральної Ради

Ген.-хор. Євген Башинський

Член Господарчої Ради

б. Командир 2 гарматної бригади.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редакція — Комітет

Адміністратор : Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet

Imprimerie L. BERESNIAK. 12, Rue Lagrange. Paris (5).